

Beitnagel

Tweede druk © Wim Hartlief

Beitnagel

Wim Hartlief

Niets uit deze uitgave mag verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie, microfilm, internet of op welke wijze dan ook, zonder schriftelijke toestemming van de auteur.

Proloog

Het wordt steeds moeilijker om uit bed te komen en ook de zin daarvoor ontbreekt, want Liza komt al jaren niet meer op bezoek. Haar bellen kan nog wel, maar, ach, waarom zou ik? Ik heb haar niets meer te zeggen. Trouwens, zij mij ook niet. Niet uit boosheid, maar omdat het herhalen van herinneringen ons niet zint.

Het universum wacht op mij. Mogelijk vandaag heb ik bedacht. Zouden zij boven daar van weten en klaar staan om mij te ontvangen? Is er vergeving voor mij, onder het oog van de eeuwigheid, voor wat ik fout heb gedaan of waar ik ben vergeten om goed te doen?

Hier, in bed wil ik niet dood gaan. Ik wil niet pas na maanden worden gevonden zoals ik vaak in de krant lees. Dat is voor mij de enige reden om toch op te staan. Op mevrouw Van Goes durf ik niet meer te rekenen. Er gaat een dodelijk virus rond vertelt het journaal.

Wie weet, misschien is er geen eeuwigheid waar zielen geduldig wachten op hun geliefden. Voor Leone zou dat een teleurstelling zijn. Ook goed, wat mij betreft, ik heb hen immers gekend bij leven en welzijn. En van hen genoten zolang dat mogelijk was. Gisteren ben ik op het erf gaan liggen. Op een plek voor iedereen zichtbaar. Op mijn rug lag ik te wachten tot Magere Hein mij zou komen halen. De natuur trok zich van mijn wens niets aan. Er viel geen doodse stilte. De vogels floten opgewekt een deuntje. Een paar vlinders dansten om mijn gezicht. Vrolijke wolken met gezichten of in de vorm van dieren dreven voorbij. Aan de hemel was het een drukte van belang. Voor de aardigheid gaf ik hen namen. Geen naam ben ik vergeten te noemen. Het was aardig om te

doen moet ik zeggen. Ook al doen wolken met namen er net zo min toe als veel mensen. Ze drijven verder en je ziet ze nooit meer terug. De dood kwam niet het erf op, maar een aardige meneer die zich over mij heen boog en vroeg, 'Bent u onwel geworden? Zal ik de dokter bellen?'

Wat moest ik zeggen? Ik wacht hier, liggend op mijn erf, op Magere Hein, want ik wil niet zoek raken of vergeten worden. Niet na maanden dood in mijn bed worden gevonden. Daar zou deze hulpvaardige man van schrikken, bedacht ik me.

Dus ik zei, 'Fijn dat u mij hebt opgemerkt. Precies op tijd, kan ik wel zeggen.'

En ik was er ook blij mee, want dit bewees dat ik hier niet dagen onopgemerkt bleef liggen. Mijn plannetje werkte. Dus ik zei tevreden, 'Ik gleden uit en pats boem daar lag ik. Ik ging zomaar tegen de grond. Maar het gaat goed met me, kan ik u verzekeren. Nog een beetje duizelig, maar dat is alles.'

Om te bewijzen dat ik in orde was krabbelde ik met behulp van zijn toegestoken hand overeind.

'Dank u wel. Dat u zich om mij bekommert weet ik te waarderen,' zei ik ook nog.

Want mensen houden van dit soort complimentjes.

'Als u in orde bent, dan ga ik maar weer,' zei de man.

'Ja, ik ben in orde, ik wil u niet langer ophouden en ik wens u een voorspoedige voortzetting.'

De aardige man stapte op zijn fiets en reed het erf af en de dijk op. Ik heb hem nog nagezwaaid.

Vandaag probeer ik het opnieuw, misschien lukt het nu wel.

Met dank aan Dorise

De begrafenis

Mijn naam is Johannes Berend Beitnagel. Voordat u gelijk in de eerste zin meent een spelfout te zien, zal ik beginnen met mijn achternaam te verklaren. Beiten is een oud en vergeten Nederlands werkwoord en betekent zoiets als beteugelen. Nagel is een ander woord voor spijker. Uit het ene volgt het andere. In onze stamboom was de eerste die de naam Beitnagel achter zijn voornaam zette onze stamvader Jan Hartes. In de vijftiende eeuw was deze zoon van Harte de gildemeester van het gilde timmerlieden in mijn geboortestad. Een lange rij beteugelaars van de spijker volgden Jan Hartes op. Allemaal timmerlieden of schrijnwerkers.

Onze genealogie is een overzichtelijke rechte lijn, ondanks dat mijn voorouders zich niet beperkten in het krijgen van kinderen, is de naam Beitnagel zeldzaam gebleven. Slechts enkelen wisten te overleven. Nageslacht bleef door de eeuwen heen een schaars product en daardoor een kostbaar bezit bij de Beitnagels. Die zorg mocht uiteindelijk niet baten, want vanaf vandaag ben ik de enige nog in leven zijnde Beitnagel.

Vandaag sta ik als enig overgebleven familielid voor de kuil waar Fridus Beitnagel met gepaste snelheid in gaat verdwijnen. De andere aanwezigen zijn: een grafdelver die de lier bedient en het personeel van de uitvaartvereniging. Veel voel ik niet bij dit verlies. In de Familiebijbel van mijn vader, Paulus Beitnagel, staat achter Fridus een kruisje met het jaartal 1949. In mijn geboortjaar was Fridus gestorven, volgens de Familiebijbel. Op vragen in mijn kindertijd, kreeg

ik steevast hetzelfde antwoord van mijn vader, 'Vermist en opgegeven.' Na een tijdje verdween de naam Fridus uit mijn bewustzijn. Pas nu, pal na zijn dood hoorde ik van de notaris dat mijn oom Fridus tot voor kort nog leefde. Stemmig gekleed uit respect voor de overledene buig ik me voorover en raap een handvol zand van de bult en laat dit op het deksel vallen. Fonkelnieuwe koperen handgrepen glanzen voor de laatste keer in het zonlicht. Hol roffelt het geworpen zand op het deksel, met het geluid van een snaartrommel. In de haast heb ik een boeket laten maken dat ik mee laat begraven. Ik heb geen dominee gevraagd voor een paar laatste woorden. Zou hij daar prijs op hebben gesteld? Moet ik zelf wat zeggen? Wat kan ik zeggen over een onbekend leven, zonder in algemeenheden te vervallen? Een gedicht had misschien gekund. Met een buiging neem ik afscheid van de voorlaatste Beitnagel. Over een half uur heb ik een afspraak bij de notaris.

‘Justine de Recht, welkom.’

Nomen est omen, kan ik niet nalaten te denken.

‘Wij hebben contact gehad. Komt u met mij mee?’

Met een knikje volg ik haar naar een openstaande deur.

Justine wijst mij een stoel. Er zit nog een bezoeker voor het bureau. Naast mijn stoel staat een rolstoel, waarin een oude dame zit die nieuwsgierig naar mij opkijkt. Ze is zeker in de tachtig of daar ver overheen. Duizenden kleine groefjes lopen over haar gezicht, over haar hals tot in haar witte bloes afgewerkt met kant. Als ze haar hand uitsteekt, hoor ik Justine zeggen, ‘Mag ik u voorstellen? Mevrouw Elizabeth Kornoelje. Mevrouw heeft lange tijd voor uw oom Fridus gezorgd. Ik heb mevrouw vandaag ook uitgenodigd voor de lezing, het testament van uw oom geeft daar redenen voor.’

Voorzichtig pak ik de hand van de oude dame vast.

‘Johannes Beitnagel, mevrouw. Mijn deelneming.’

Met waterige ogen kijkt mevrouw Kornoelje naar mij op en zegt, ‘U lijkt op uw vader. Op Paulus.’

Haar stem is breekbaar en zacht.

‘Dat hoor ik wel vaker.’

‘Van Adèle zie ik niet veel in u terug.’

Het is voor mij onmogelijk de verbazing die ik voel bij het noemen van die namen te onderdrukken. Ongeloof moet wel van mijn gezicht af te scheppen zijn.

‘U heeft mijn ouders gekend?’ zeg ik met een dik vraagteken aan het eind van de zin. Adèle Haijema is mijn moeder en zij is een jaar na mijn vader in haar slaap overleden. Een mooiere dood kan een mens zich niet wensen. Het werd haar zeer gegund. Ook door het personeel van het verzorgingshuis. Mijn moeder bleef een beschaafde

vrouw, ook nadat ernstige ongemakken haar einde aankondigden, maar dat terzijde.

‘Zeker, heel goed zelfs.’

Justine de Recht laat een kuchje horen vanachter haar bureau. De bedoeling van het bescheiden geluidje is duidelijk en ik richt mijn aandacht op haar.

‘Ik heb hier voor mij liggen het testament van de heer Fridus Beitnagel, uw oom en voor u mevrouw Kornoelje een vriend. U wordt beiden genoemd. Ik ga niet het hele testament voor u uitstukken, maar ik beperk mij tot de hoofzaak.’

Justine de Recht richt zich tot mij. Iets in haar houding verandert. Haar ogen staan ernstig en haar stem klinkt beslist als zij zegt, ‘U, Johannes Beitnagel wordt als enige rechthebbende in dit testament genoemd. Alle bezit valt u toe. Echter onder de bindende voorwaarde dat u de zorg voor mevrouw Elizabeth Kornoelje op u neemt. Echter, mocht of kunt u om welke reden dan ook, daartoe niet in staat zijn, dan vervalt uw recht op de erfenis en wordt de erfenis verdeeld over meerdere personen en goede doelen waarvan de namen bij mij bekend zijn en treed ik als executeur-testamentair op. De vraag die voorligt, meneer Beitnagel, wilt u de erfenis zuiver aanvaarden?’

Justine laat een stilte vallen voordat zij verder gaat en zegt, ‘Is het duidelijk wat ik heb gezegd en overziet u de consequentie van de voorwaarde? Ook voor u, mevrouw Kornoelje?’

Justine kijkt ons beurtelings met ernstige ogen aan voordat ze zegt, ‘Zijn er nog vragen?’

Natuurlijk zijn er vragen. Haar summiere uitleg van het testament is voor mij niet voldoende. Het begrip zuiver aanvaarden ken ik. Daar heb ik geen vragen

over. Maar naast de grote vragen, wie was Fridus en waarom werd hij voor dood gehouden, terwijl hij leefde, laat ik voor dit moment onbesproken. Waarschijnlijk heeft Justine daar geen antwoord op, maar mevrouw Kornoelje misschien wel. Maar dat is voor later. Dat ik Fridus erfgenaam ben, vind ik, hoewel onverwacht, logisch, als de enige nog levende Beitnagel. Hoewel, van mijn moeders kant leeft er nog een dementerende zus en er schijnt ook nog een nicht van mijn moeder te leven, maar die zijn geen directe familie van mijn oom Fridus. De hamvraag is natuurlijk, wat erf ik. Hoe groot is het bezit wat aan mij wordt overgedragen? En wat behelst de zorg voor deze vrouw naast me? Ik neem toch aan dat mevrouw wordt verzorgd in een bejaardenhuis of in een verpleeghuis. Zo ga ik de vraag ook aan Justine stellen, niet omzichtig of met een inleiding.

‘Mevrouw De Recht, mag ik vragen..., kunt u mij zeggen hoe groot de erfenis is voordat ik ja zeg. Ten tweede en ik bedoel dit niet onaardig..., wat moet ik mij voorstellen bij de zorg voor mevrouw Kornoelje? Kunt u daar antwoord op geven?’

‘Die vragen begrijp ik meneer Beitnagel en die zijn ook volstrekt gerechtvaardigd.’

Justine kijkt en bladert door het testament voordat zij zegt, ‘Op uw eerste vraag, helaas staat het mij niet vrij om daar antwoord op te geven meneer Beitnagel. Het testament geeft dit uitdrukkelijk aan, maar ik kan u wel zeggen u koopt geen kat in de zak. Betreffende de vraag voor de zorg van mevrouw Kornoelje. Daarin geeft het testament mij de vrijheid om volledig te zijn. Er wordt van u verlangd dat mevrouw kan blijven wonen waar zij nu woont met de verzorging die zij nu krijgt of die zij in de toekomst

nodig heeft. Het testament geeft ook aan..., in een heel breed begrip gevat en niet specifiek, Dat u zich bekommert om mevrouw Kornoelje en dat u, nadat zij is gestorven, zorgt voor een waardige uitvaart.’ Ik kan niet na laten te denken, dat een uitvaart voor haar sterven ook wel zeer ongepast zou zijn.

Als voormalig leraar geschiedenis houd ik van een goed verhaal en zeker van een mysterie. Helaas, veel leerlingen vonden het vak saai en van weinig waarde op hun weg naar maatschappelijk succes. Voor mij is geschiedenis, zoals gezegd, het vak van de spannende verhalen. Verhalen waarin het heden zich spiegelt aan het verleden. Mijn overweging om ja te zeggen en te tekenen bij het kruisje wordt niet ingegeven door hebberigheid. Want ik heb een prima pensioen, maar ik heb getekend met de verwachting een interessant verhaal in onze familiegeschiedenis onthuld te krijgen en daarmee antwoord op zijn vroege overlijden.

Het dorp waar Elizabeth Kornoelje woont, heb ik achter me gelaten en ik rijd nu door een lintdorp richting de rivierdijk waar ik moet zijn volgens de navigatie. De sleutels van het huis liggen in het vak naast me. Dit is mijn eerste bezoek aan dit deel van Nederland. Door een typisch Hollands polderlandschap rijd ik, weilanden met strakke sloten en weinig bomen. Hier en daar staat een rijtje populieren of knotwilgen langs de weg. Ik volg een lange dorpsweg waar om de honderd meter een drempel in is gelegd om de snelheid te beperken. Rechts van mij glanst een kanaal. Boerenwoningen staan aan de overkant en ook aan mijn kant. Gewoner kan een lintdorp in Nederland niet zijn. De

helling naar de dijk is lang en daardoor niet al te steil. Vlotjes pakt de auto de helling. Boven gekomen kijk ik uit over uiterwaarden en een grijs slingerend lint. De rivier. In het midden stoomt een flink schip stroomopwaarts. Wat mij verbaast is de diepgang van het schip. De gangboorden raken bijna onder water. In de winter en het voorjaar zal de rivier tot aan de winterdijk over de uiterwaarden uitwaaiëren. Nu blijft het water binnen een geul stromen. Aan de overzijde van het water is het landschap precies hetzelfde.

In de verte is de boog van een brug zichtbaar. Maaike kwam niet mee. Zij staat elke dag voor de klas. Nog een jaar en dan is ook voor haar de leeftijd bereikt om te mogen stoppen. Dat had al lang gekund, maar daar wilde zij niet van horen. Het is vreemd om te beseffen en het maakt mij ook niet uit, maar de eeuwen sluiten zich. Na mij worden er geen Beitnagels meer bijgeschreven in de burgerlijke stand.

Slechts één begrafenis verwijderd van uitsterven. De navigatie geeft aan dat ik linksaf moet. De dijk slingert door naar de horizon en volgt de rivier in haar loop. Tussen de bogen van de brug gaat een trein. De functie van de brug is daarmee gelijk duidelijk. Een lichte helling loopt vloeiend naar beneden. De uiterwaarden liggen een flink stuk lager dan de weg op de afrit.

Dan zegt een vrouwenstem, 'Bestemming bereikt.' Verrast kijk ik om me heen en ik word overvallen door wat ik zie. Er is geen ander huis te zien in de wijde omgeving. Dit moet het wel zijn. Om dit huis een landgoed te noemen is overdreven, maar het heeft een zekere allure. Het is een tot villa omgebouwde boerderij. Het erf is ruim opgezet en

rondom staan bijgebouwen. Mijn hart stuwt bonzend een stroom bloed naar mijn hoofd. Het pompje is blijkbaar bang dat ik zuurstof tekort kom. De afrit is op deze plek verbreed tot een soort terp. De banden knerpen op het grind als ik het erf oprijd en parkeer. Een paar flinke eiken en beuken op het zuidwesten houden het huis en de gebouwen uit de wind. Als ik uitstap is het enige wat ik hoor het ruisen van de wind door de bladeren en het brommen van de veerboot in de verte. Na mijn WhatsApp naar Maaïke, na de lezing van het testament, appte zij terug, 'Hoe gaan wij dit doen? Ons bekommeren om een bejaarde vrouw en een huis in het hart van Nederland? Heb je daar over nagedacht, Jan? Het is zeker tweehonderd kilometer heen en ook weer terug.'

'We kunnen het huis verkopen,' was mijn verweer. 'Uitruimen en een makelaar zoeken,' ging ik door. 'Wie weet wat we zullen vinden. Ik ben nieuwsgierig.' 'Je hebt geen foto's gekregen van de notaris?'

'Nee, ik heb geen idee. Ik ga kijken.'

Maaïke bedoelt het niet als een verwijt en hoe wij dit moeten organiseren weet ik ook nog niet. Maar ik zie het, als laatste Beitnagel, als mijn plicht om de familiegeschiedenis naar behoren af te hechten. Die voortijdige dood moet opgehelderd en worden aangevuld met informatie over zijn leven. Ik ben benieuwd naar de uitkomsten en vermoed een familietragedie. Want een tragedie past bij onze familie.

Met de huissleutels in mijn zak loop ik naar de voorkant van het huis. Vier pilaren dragen over de hele breedte van de gevel een balkon van hout. Daar boven bevindt zich een driehoekige uitbouw die uit

het dak komt en als een luifel het balkon overdekt. Die uitbouw wordt aan de voorkant ook gedragen door vier pilaren. Het huis is wit gepleisterd, behalve de balkonlijst, de voordeur en de driehoek, die zijn donkergroen geschilderd. Op de lijst staat in witte letters, 'Op de Heuvel.' Deze naam is niet bedacht door een avonturier, maar eerder door een herenboer is mijn gedachte bij het lezen van die naam.

Ik heb niet paraat hoe groot de hele kavel is. Horen de omringende weilanden ook bij het huis? Op het balkon komt een deur uit, met aan weerszijden een raam. Boven in de driehoek zit stijlvast een driehoekig raampje. In de schaduw van de bomen kijk ik de weg af. In de verte, aan de andere kant van de rivier zie ik een rommelige bebouwing in fleurige kleuren. Een industrieterrein? De skyline bestaat uit een paar spitse torens en een forse kerktoren zonder spits. Vast door geldgebrek niet afgebouwd is mijn conclusie. Zoals zo vaak het geval is in oude stadjes. Met mijn mobiel in aanslag loop ik om het huis heen. Als historicus zoek ik altijd naar een jaartal. Niets te vinden. Ik schat het voorhuis op laat negentiende eeuw. De schuur zal ouder zijn. Misschien vind ik binnen wel aanwijzingen voor de leeftijd. Het dak is rietgedekt. Het schilderwerk ziet er goed onderhouden uit. Met *een* druk op de knop stuur ik Maaïke de gemaakte foto's en schrijf, 'Wat vind je ervan?'

In seconden krijg ik bericht van haar, 'Ongelooflijk mooi. Ben je al binnen geweest?'

'Nog niet,' geef ik haar antwoord.

'Ga je nog op bezoek bij mevrouw Kornoelje?'

'Ja, ik ben welkom. Misschien iets later thuis.'

'Is goed. Succes.'

Voordat ik naar binnenga, kijk ik nog een keer uit over de uiterwaarden. Een rijtje auto's passeert. Die zijn vast op weg naar het veer. Het motorgeluid verdwijnt in de ruimte en de rust keert terug.

Hier blijven zitten tot de zon ondergaat is een aantrekkelijke gedachte, maar helaas dat gaat niet, ik hijs me omhoog van het bankje. Ga naar binnen, bangebroek. Bang is een flinke overdrijving, maar gespannen ben ik wel.

De deur zwaait moeiteloos open op de scharnieren en de onbekende geuren die bij een vreemd huis horen, snuif ik op. Het is een mix van boenwas, verschaalde lucht en zwevend stof. In de woonkamer staan een paar leunstoelen bij de open haard. Op de rugleuningen liggen witte antimakassars en een staand horloge staat tegen de muur met als laatste aangegeven tijd zeven minuten over elf. Van hoe lang geleden stamt deze tijd? Wanneer had Fridus voor het laatst de gewichten naar boven getrokken?

De slaapkamer is een sobere ruimte. De inrichting bestaat uit een tweepersoonsbed, een stoel naast het bed en een grote linnenkast. Een ruimte zonder frutsels. Zware fluwelen gordijnen hangen aan weerszijden van de ramen.

In de andere slaapkamer staat een twijfelaar en ook een stoel en ook een linnenkast. Beide bedden zijn netjes gedekt met fleurige dekbedden. In de werkkamer of studeerkamer staat prominent een cylinder-secretaire van walnotenhou. Het uitzicht is over de uiterwaarden. Een boekenkast, gevuld met boeken, beslaat een hele wand. Aan de muren hangen portretten die ik herken als leden van mijn familie. Bekende gezichten. Ook mijn vader en moeder ontbreken niet. Met een ernstige blik kijkt

mijn jeugdige vader mij aan. Mijn moeder glimlacht charmant in de lens. Alle plafonds zijn wit en versierd met guirlandes en druiventrossen rond het centrale medaillon. Het achterhuis met keuken en de schuur zijn ouder dan het voorste stuk, zoals ik al verwachtte. Gebinten door de tijd vergeeld naar karamel met pen gat verbindingen dragen het dak. Als ik de trap oploop en over de rand kijk zie ik een ruimte vol gestouwd met hutkoffers, dozen en spullen. Door die aanblik ontmoedigd daal ik weer af, naar beneden. Snel neem ik nog een paar foto's, bedoeld voor thuis, voor Maaïke. Met gemengde gevoelens loop ik naar de auto en leg de sleutels in het uitgespaarde vakje wat bestemd is voor een beker koffie. Dit is het moment voor koffie en een paar gedachten die ik moet afmaken. Helaas heb ik geen koffie bij me. Maar vragen te veel. Wat hoop ik te vinden in deze doos van Pandora? Dagboeken en brieven hoop ik te vinden. En andere overblijfselen van een onbekend leven. Wie was mijn oom Fridus?

Mijn eerste bezoek aan Elizabeth Kornoelje

'Wie is daar?', hoor ik uit de intercom komen.

'Jan Beitnagel, mevrouw Kornoelje.'

'Ik doe voor je open.'

Een zoem en de deur zwaait traag open. Met de lift naar de tweede etage. In de gang wacht zij mij op, Elizabeth Kornoelje zit in haar rolstoel, als ik de lift uitstap.

'Ik ga je voor.'

Handig draait zij de stoel om haar as en met paar snelle bewegingen van haar handen rolt zij door de open deur de woonkamer in.

‘Zoek maar een stoel dan haal ik intussen koffie.’
Een moment later zit ik tegenover haar met een kop koffie en een sprits naast me op een tafeltje.
‘Viel het mee?’, hoor ik haar vragen.
‘Je bent in het huis geweest, neem ik aan.’
‘Kom ik net vandaan.’
‘Wat vond je ervan? Laat je koffie niet koud worden.’
Gehoorzaam neem ik een slok. De oude dame knikt me bemoedigend toe.
‘Daar was ik wel aan toe. Ja, nee, een geweldig huis. Dit had ik niet verwacht, eerlijk gezegd.’
‘Ja, het is een mooi huis met een geweldig uitzicht.’
‘Hoelang woont u hier?’
‘Sinds tien jaar.’
‘Dat moet wel wennen zijn geweest. Mist u de ruimte en het uitzicht niet?’
‘Ik begrijp wat je bedoelt, nee hoor, want ik heb daar niet gewoond.’
‘De notaris noemde u zijn verzorgster. Ik nam aan intern.’
Elizabeth lacht geluidloos en haar gezicht plooit zich in honderd rimpeltjes voordat ze zegt, ‘Begrijp ik. Is ook niet onlogisch. De notaris overdreef een beetje. Nee, zo was het niet. Ik woonde met mijn gezin hier in dit dorp en ging een keer per week, soms twee keer, naar ‘Op de Heuvel’ om Fridus gezelschap te houden en soms kookte ik voor hem. Tien jaar geleden is mijn man gestorven en werd ons huis mij te groot. Mijn twee dochters wonen niet in de buurt, dus ik besloot om kleiner te gaan wonen, met de mogelijkheid van verzorging die ik inmiddels nodig heb.’
‘Wanneer heeft u mijn oom voor het laatst gezien en gesproken?’
‘Gezien is lang geleden. Gesproken, kort voor zijn

dood.'

Mevrouw Kornoelje houdt zich een moment in en lijkt naar binnen te kijken voordat ze zegt, 'Ik begrijp dat je veel vragen hebt. Maar ik ben snel moe, begrijp je? Je zult geduld met me moeten hebben. Maar ik zal je vraag beantwoorden. Gezien heb ik Fridus voor het laatst op zijn verjaardag zeven jaar geleden, kort daarna was het voor mij onmogelijk om nog te fietsen en hij durfde niet meer auto te rijden, maar we belden heel regelmatig.'

'Wie zorgde de laatste jaren voor hem?'

'Een lieverd hier uit het dorp. Zij maakt ook bij mij schoon. Wel stond Fridus op het punt om hier in het huis te komen wonen, maar dat is er niet meer van gekomen.'

'Hoe hoorde u dat Fridus was gestorven?'

Dat lijkt mij een belangrijke vraag, omdat Liza mijn oom niet meer bezocht. In mijn hoofd kort ik haar naam af tot Liza.

'Was het die vrouw hier uit het dorp? Of misschien nog ander personeel?'

Geef ik als voorzetje. Gezien de grote van het huis kan ik me ook nog wel ander personeel bij Fridus voorstellen.

'Nee, Fridus had geen knechten meer in dienst. Hoe ik het hoorde was een beetje vreemd. Een maand geleden werd ik gebeld. Ik hoorde een vrouwenstem zeggen, 'U moet de politie bellen mevrouw, want meneer Beitnagel ligt heel stil op het erf.' Voordat ik iets kon vragen werd er opgehangen. Daarop heb ik de politie gebeld en verteld wat ik had gehoord. De politie kwam snel. Ik heb hen mijn sleutel meegegeven. Een sleutel hier, bij mij, vond Fridus fijn. Zo is het gegaan.'

'Was het een bekende stem?'

'Zeker niet.'

'Zij maakte zich niet bekend?'

'Nee.'

'Kon u horen of zij jong was of ouder?'

'Zij had een heldere stem, maar gehaast.'

Ik besef, mijn vragen zijn onzinnig, maar ik heb tijd nodig om na te denken. Waarom wil iemand anoniem blijven? Afgezien van bij een misdaad lijkt mij daar geen reden voor te bedenken. In paniek geraakt door die onverwachte vondst? Wat raadselachtig is, die onbekende kende Fridus bij naam en wist ook van het bestaan van mevrouw Kornoelje als vriendin van Fridus en had ook haar telefoonnummer of wist waar zij die kon vinden. Heel vreemd. Nog een raadsel erbij.

'Zij wilde blijkbaar anoniem blijven, anders had zij zelf de politie wel gebeld of zich bij mij bekend gemaakt. De reden ken ik natuurlijk niet.'

'Dat klinkt logisch. En daarna?'

'De politie heeft Fridus gevonden en een arts heeft hem geschouwd. Weken later kreeg ik de sleutel terug en kreeg ik te horen dat hij een natuurlijke dood was gestorven en dat zijn lichaam werd vrijgegeven voor de uitvaart. De politie vertelde me dat er geen sporen van braak of geweld in het huis waren gevonden. De afloop ken je.'

'Dit heeft vast veel indruk op u gemaakt?'

'Het was erg emotioneel, wij waren oude vrienden. Het was geen misdaad, gelukkig. Arme Fridus, liggend op de grond, buiten op het erf en daar doodgaan. Hij zou zich hebben verontschuldigd voor de overlast.'

Mevrouw Kornoelje rilt zichtbaar en schudt even met haar hoofd van afkeuring of ontzetting.

'U vertelde, dat u mijn moeder kende, mag ik vragen

hoe en wanneer?’

‘Ik kende jouw vader en Fridus al heel lang. Wij woonden in dezelfde straat. Adèle en ik zaten bij elkaar in de klas op de lagere school en werden vriendinnen. We waren alle vier van dezelfde leeftijd.’ Daar kijk ik van op. Van dezelfde leeftijd? Wat zegt zij over mijn vader en Fridus? Het was me niet opgevallen in de Bijbel. Dit laatste wijt ik aan mijn leeftijd.

‘Waren mijn vader en Fridus een tweeling?’

‘Wist je dat niet?’

‘Er werd bij ons thuis over Fridus niet gesproken.’

‘Ja, treurig. Weet ik. Zal ik verder vertellen?’

Blijkbaar is het voor haar ook lastig en houdt zij liever de draad van haar eigen verhaal vast.

‘Ook na schooltijd waren we samen. De stad in, samen zwemmen en fietsen. In de winter spelletjes doen. Later samen huiswerk maken. Van die gezellige dingen die kinderen graag doen. Toen de oorlog uitbrak gingen wij net naar de middelbare school. Twee jaar later moest ik onderduiken. Na de bevrijding gingen we terug, maar in ons huis woonden andere mensen. Zo was dat in die tijd, opgestaan, plaats vergaan... Onze bezittingen waren verkocht. We vonden onderdak in een dorpje ver buiten Groningen. Mijn vader kon daar weer voor de klas staan. Op ons onderduikadres kwam ik mijn latere man tegen en als zijn vrouw verhuisden wij naar dit dorp. Daar gaat nog een verhaal aan vooraf. Kom ik nog op terug. Mijn man werkte in Utrecht bij het spoor. Sorry, maar ik word moe. Ik wil niet ongestvrij zijn, maar ik doe om deze tijd altijd een dutje.’

‘Ik begrijp het.’

‘Kom maar gauw terug, dan vertel ik verder als je

wilt. Doe je de groeten aan je vrouw.’

‘Wanneer zal ik weer langskomen?’

‘Je bent altijd welkom, maar bel eerst even. Dan haal ik wat lekkers in huis.’

Met een zwaai naar het raam waar zij achter zit om te kijken hoe ik vertrek, stap ik in de auto. Bij de notaris was het me niet zo opgevallen, maar nu maakte zij op mij een sterke indruk. Nu naar huis. Met een waslijst aan vragen in mijn hoofd rijd ik door het centrum van het dorp en kom langs een Rooms-Katholieke kerk. Daarna volgt een marktpleintje getooid met een muziekkoepeel en omzoomd met een paar cafés en winkels. Gezellig, zie ik. Zo te zien heeft de oude dame geen financiële bijstand nodig, bedenk ik mij. Waarschijnlijk heeft zij een goed pensioen. Ik moet mij om haar bekommeren volgens het testament, dat is een breed begrip. Of was de achterliggende gedachte van Fridus, die twee moeten elkaar leren kennen. Wat weet zij, waarvan Fridus vindt dat ik het moet horen? Waren zij vrienden of nog meer? Of is de vraag, wie ben ik in hun verleden? Mijn vader en Fridus. Ik kan me niet voorstellen dat een zoon voortijdig dood wordt verklaard. Er moet iets vreselijks zijn gebeurd in de ogen van mijn opa en mijn vader. Honderd drieënnegentig kilometer snelweg ligt voor me, zegt de navigatie.

*Juni 1945,
Een onverwacht afscheid*

Zij staat voor hem.

Gekleed in een vrolijk gebloemd zomerjurkje. Haar blote armen steken uit pofmouwtjes en zij draagt omgeslagen witte sokjes in stevige veterschoenen. Haar donkere krullen wiegen in de wind. Haar donkere ogen kijken hem opgetogen aan. De laatste keer dat hij haar zag waren zij veertien. Op een ochtend kwam zij niet naar buiten om met hem naar school te lopen. Hun huis maakte een doodse indruk. Het hele gezin was verdwenen, bleek even later. Met nog een paar andere kinderen zag hij haar ook niet meer terug in de klas.

Mensen verdwenen zomaar, zonder gedag te zeggen. Dat had hij nog niet eerder meegemaakt. Drie jaar was hij ongerust geweest om haar en nu staat zij hier voor hem. Net zo plotseling.

‘Dag’, zegt hij droog. ‘Ik heb je gemist. Je bent terug?’ Zij slaat haar armen om zijn hals en fluistert dicht bij zijn oor, ‘Ik heb jou ook gemist.’

Roerloos blijven zij in hun omarming staan. Voor veertienjarigen zou dit te ongemakkelijk zijn, maar nu niet meer. Haar los laten is onmogelijk. Moet hij haar kussen? Mag dat? Fridus drukt een zoen tegen haar voorhoofd. Hun huis was leeggehaald en een NSB-gezin was er komen wonen. De hele straat wist ervan. Zo ging het vaker in de stad. Het naadje van de kous wist hij niet en er werd thuis aan tafel niet over gesproken, behalve dan door moeder die met verbazing en ontsteltenis in haar stem niet verder kwam dan, ‘Heb je gezien of gehoord?’ Dan stierf haar uitroep van verbazing, na een knikje van vader, in stilte.

‘Heb je tijd?’ vraagt hij.

‘Ja, ik heb alle tijd van de wereld,’ antwoordt zij vrolijk.

‘Zullen we een plek zoeken in het plantsoen? Ik wil alles horen en vooral, waar ben je geweest?’

Bij hen in de straat waren mannen teruggekomen uit gevangenschap. Broodmager in slobberpakken stonden zij plotseling voor hun huisdeur, niet kapot door hun lijden, maar wel doodmoe, maar vooral blij en opgelucht. Belevnissen werden mondjesmaat gedeeld onder de noemer, ach ja, het was erg, maar we hebben het overleefd. Niet te veel over doorzeuren. Laten we het daar maar op houden. Anderen kwamen niet gelijk terug en in die gezinnen werd er met spanning gewacht op gunstige berichten van het Rode Kruis.

Ondanks de trauma’s pakte iedereen zijn leven weer op en ging weer aan het werk.

De zon heeft haar huid donkerder gekleurd, meer naar karamel. Liza geurt naar gewassen haren en de frisse geur van zeep met een geurtje. Voor de oorlog had hij niet geweten dat zijn vriendin Elizabeth Kornoelje een Jodin was. De Jodenster op haar kleding had dat op school voor iedereen duidelijk gemaakt. Liza zelf wist het voor de oorlog amper. Haar ouders liepen daar niet mee te koop als seculiere Joden. Zonder iets te zeggen slenteren zij hand in hand het plantsoen in. Bij de eerste vijver gaan zij in het gras zitten en kijken een moment naar de zon die in het water zijn licht reflecteert voordat hij vraagt, ‘Wat is er met je gebeurd? Waar ben je zolang geweest?’

‘Ga ik je vertellen. Op die bewuste morgen werd mijn vader door een oud-leerling gewaarschuwd, dat er een razzia aanstaande was. Papa kreeg van hem het

advies om alleen de belangrijkste papieren, geld en sierraden in een tas mee te nemen. Diezelfde avond zou ons gezin worden opgehaald door mensen van het verzet. Na het avondeten was de afspraak. Het moest niet opvallen was de gedachte. Het enige probleem was een eventuele controle bij de brug over het kanaal. Eenmaal over de brug werd er niet meer gecontroleerd. Die avond kwam jouw vader met de vrachtwagen voorrijden.'

'Mijn vader? Echt waar?'

'Ja. Daar was moed voor nodig. Jouw vader heeft ons onder een lading hout verstopt, tussen de zakken Portland en cement en een half uur later waren wij over het kanaal. Toen we even later onder de lading vandaan mochten komen moesten we heel hard lachen, ondanks alle spanning. We waren kleipoppetjes, we zaten van top tot teen onder het stof. We waren helemaal grijs. Heel koddig. Enfin, eenmaal over het kanaal reed je vader door tot aan de steenfabriek, je weet wel die bij de ijsbaan en daar wachtte een meneer ons op met een gewone auto.'

Zijn pa hielp Joden te vluchten. Zijn vader was een held. Zoiets had hij achter zijn vader niet gezocht. Zou Paul ervan hebben geweten? Of zijn moeder?

'En daarna? Wist mijn broer hiervan?'

'Nee, Paul wist ook niets. Niemand wist iets, behalve je vader.'

'Goh, die pa. Niks gemerkt van die heldendaad.'

Fridus ziet op haar gezicht dat zijn sarcasme niet wordt gewaardeerd.

Hoeveel soortgelijke heldendaden had pa verricht zonder hen daarbij te betrekken? De stiekemerd.

'Wij danken ons leven aan je vader en aan een paar andere lieve en dappere mensen.'

Haar stem klinkt vinnig. Snel bedenkt hij een vraag. 'Wie was die man, die op jullie wachtte?'

'Dat was dominee Tjeerd van der Laan. Bij hem en zijn vrouw Lolkje en hun kinderen hebben wij tot een paar maanden terug op zolder gewoond. Samen met Izzy, die daar al eerder ondergedoken zat. Zijn ouders waren afgevoerd.'

'Moedig.'

'Zeker, het was super-gevaarlijk om Joden te helpen en te verstoppen. Maar Tjeerd en Lolkje vonden dit op hun pad, zeiden zij. Nu jij?'

'Daar kan ik kort over zijn. De school ging dicht en Paul en ik hebben pa geholpen. Niks bijzonders. Het was hier een saaie boel tot aan de bevrijding. Wel gelachen met die Canadezen. Gratis chocola en sigaretten kregen we.'

Haar gezicht blijft in de plooi. Geen vrolijkheid. Geen blijdschap. Geen opluchting, daarvan is niets bij haar te zien, alleen maar ernst. Zij verwacht van hem geen vrolijke anekdotes, maar een serieus gesprek, denkt hij op haar gezicht te zien. Een soort volwassenheid waar hij nog geen behoefte aan heeft. Liever zou hij haar kietelen net als vroeger, zodat zij zou schateren en door het gras zou rollen om aan zijn grijpgrage handen te ontkomen.

Om haar tegemoet te komen in haar ernst, zegt Fridus serieus, 'In september hoop ik de draad weer op te pakken en volgend jaar examen te doen. Misschien ga ik voor een staatsexamen, als dat sneller gaat.'

'En Paul?'

'Die blijft werken bij pa. Een eigen aannemerij is zijn droom. Pa heeft in hem zijn opvolger gevonden. Groeien en geld verdienen dat is zijn doel. Paul is een echte Beitnagel. Hout en nog eens hout. Ik zou

haast zeggen, hij is van hout.'

'Je doet hem onrecht, zo is Paul niet. En Adèle? Zie je haar nog?'

'Waar Paul is, is Adèle ook.'

'Je meent het. Hebben die verkering?'

'Weet ik niet. Nee, echt niet, reageert hij ernstig op haar blik en glimlach. Hij weet het ook echt niet. Paul praat nooit over haar. Adèle is wel veranderd. Die vrolijke Adèle van voor de oorlog is stiller geworden. Haar vader werd opgepakt en afgevoerd in het begin van de Duitse bezetting. Haar vader is nog altijd niet terug.

Het waarom weet Adèle niet en zij krijgt van haar moeder niet de antwoorden op haar vragen die nodig zijn om te kunnen begrijpen. Die gevangenschap was het enige wat Adèle zeker wist. Haar vader was waarschijnlijk op transport gezet naar Duitsland.

'Lieve Fridus, ik kom eigenlijk om afscheid te nemen van jullie. Izzy en ik gaan naar Israël en zo snel als mogelijk is. Het is jammer dat ik geen afscheid kan nemen van Paul en Adèle, maar dat moet jij maar voor mij doen.'

'Met Izzy... Vertel wie is Izzy?'

'Mijn verloofde. Wij gaan naar Israël en trouwen daar is ons plan. Wij gaan daar vechten voor een veilig thuis voor alle Joden, dat zijn wij verplicht aan onze doden. Volgens dominee Van der Laan is Israël ons beloofde land. Zo staat het in de Bijbel.' Ongemakkelijk geworden kijkt hij naar haar. 'Echt?' Kan hij niet nalaten te zeggen.

'In de Bijbel staat,' dit argument klinkt vreemd uit haar mond. Van zijn vader kun je dit argument op elk moment verwachten, die praat de hele dag in Bijbelse termen. 'Van kافت tot kافت de enige waarheid, vergeet dat nooit jongens,' werd hen

dagelijks op het hart gedrukt. Tot vervelens toe. Voor en na het eten en voor het slapen gaan en op de zondag vele malen. Maar Elizabeth? Wat is er met haar gebeurd daar op dat onderduikadres. Is zij de zin voor realiteit kwijt?

‘En die mensen daar? Liza, denk na. Zo gemakkelijk zal het echt niet gaan. Daar komt nog bij, de Engelsen zijn daar de baas. Die stappen echt niet opzij voor jullie. Denk dat maar niet.’

Liza, trekt haar mond tot een streep, ziet hij. Met een stuurse blik kijkt zij hem aan.

‘Toch gaat het gebeuren, let maar op,’ zegt zij met een voor hem onbekende grom in haar stem.

‘En je hoeft niet zo cynisch te doen.’

Had zij op dat onderduikadres seks met Izzy gehad? Gaat zij daarom met hem trouwen? Hij dan? Na hun eerste en laatste schoolfeest had hij Liza omhelsd in het fietsenhok, het was net voor de Kerst. Hij durfde haar een kus te geven en had zijn wantenhand op haar borst gelegd. De hele avond hadden zij gedanst, Liza en hij. Nog lucide van het dansen was daar opeens de winterse stilte onder de sterrenhemel. De oorlog was verdwenen. Als schaduwen stonden zij tegenover elkaar. Hun adem kwam door de vrieskou als wolkjes uit hun monden. De randen van hun wollen mutsen werden aan de voorkant in een oogwenk versierd met witte pluusjes. Liza had haar winterjas niet losgeknoopt om hem bewegingsruimte onder haar jas te gunnen. Na die kus bleef het een momentje schuchter tussen hen.

Schrijlings was zij bij hem op de bagagedrager gaan zitten en hield zich aan zijn jas vast. Zo was zijn herinnering aan die avond. Was hij verliefd op haar? Vast en zeker. Maar met die verliefdheid gaat hij haar niet lastig vallen. En op jaloezie heeft

hij geen recht, houdt hij zichzelf stoer voor. Maar in die voorbije drie jaar bleef hij van haar denken en uitkijken naar dit moment en nu, met een paar woorden ligt zijn droom aan stukken.

Mijn verslag aan Maaïke

Ons huis is in de jaren dertig gebouwd en heeft een ommuurde tuin waar Maaïke graag in werkt. Naast ons huis ligt een brandgang die doorgang geeft aan de achterliggende straat. Onze voordeur bevindt zich ook aan die kant. De straten in de buurt hebben de namen van zeventiende eeuwse schilders en zeehelden. Aan de voorkant strekt een strook groen zich over de hele lengte van de straat uit, dan is er een stoep en dan een rustige doorgaande weg die de stad scheidt van de ommelanden.

Hun uitzicht bestaat uit weilanden, sloten en houtwallen. Met in de verte de daken van een enkele boerderij.

Zoals gezegd, ons huis werd gebouwd in de jaren dertig. De omschakeling van ouderwetse ideeën over architectuur naar moderne opvattingen zijn goed zichtbaar. De Stijl kreeg invloed op het bouwen en ook de Amsterdamse school. Geen ingewikkelde houtconstructies aan de buitenkant. Maar strakke lijnen in baksteen, geen houten kozijnen meer, maar stalen kozijnen en binnen een woonkamer en suite en boven, bij de slaapkamer het moderne comfort van een badkamer. Je wassen bij de keukenkraan, zoals vroeger bij hen thuis was voorbij. Door de ruiten heen zie ik een grote zonnehoed door de tuin bewegen. Maaïke is in de tuin aan het werk. Die tuin is haar grote passie. De markiezen aan de tuinkant zijn omlaag. Ik druk de klink van de tuinpoort

omlaag en de deur draait open. Maaïke staat op van haar bloemperk en zegt, ‘Gelukkig, daar ben je. Ga gauw zitten. Je zult wel moe zijn? Wat kan ik voor je halen?’

‘Eerst een kus.’

Maaïke slaat haar armen om mijn hals en kust mij en zegt, ‘Wat een onverwacht avontuur, Johannes. Wacht, ik was mijn handen en kom bij je zitten. Wat moet ik meebrengen?’

‘Doe maar een trippel.’

‘Goed, die heb ik koud staan.’

Als Maaïke in plaats van Jan, Johannes zegt dan is zij bezorgd om me geweest. Vanaf het eerste begin van onze relatie koos Maaïke ervoor om Johannes in te korten tot Jan. Haar argument, Johannes was onhandig deftig en zij vond Jan een naam die beter bij mij paste. Ik heb me in het begin lichtjes verzet en ook alternatieven voorgesteld. Jan was wel heel algemeen en eenvoudig voor mijn gevoel.

Mijn voorstel, voor Johan of Hans wees zij resoluut van de hand. Niet veel later besepte ik de schoonheid van die simpele drie letters. Soms heeft de eenvoud bij een mens tijd nodig om in te dalen.

‘Waar wil je zitten?’

Maaïke staat in de deur met twee mooie glazen. Zij heeft ook voor zichzelf ingeschonken.

‘Daar,’ ik kies voor de stoel met de meeste schaduw.

‘Hoe was het?’ Maaïke veegt het schuim van haar bovenlip.

‘Het huis is indrukwekkend, maar dat heb je wel gezien op de foto’s.’

‘Pas in het echt zie je hoe groot iets is. Ook de buitenruimte is belangrijk. Ik ben blij dat je weer thuis bent, zo alleen dat hele eind rijden.’

‘Ach, je hoeft je om mij geen zorgen te maken. Ik rij

voorzichtig.'

Met het biertje aan mijn lippen doe ik verslag van wat ik heb gezien en wat Elizabeth Kornoelje mij vertelde. Maaïke luistert aandachtig en onderbreekt me niet.

'Zo, dat is alles wat ik te vertellen heb,' zo eindig ik. 'Poeh, wat een verhaal. Dus, mevrouw Kornoelje werd anoniem gebeld? Wat denk jij?'

'Het lijkt geheimzinnig, maar er zal een logische verklaring voor zijn, denk je niet?' Zeg ik zo luchtig mogelijk.

'Ik weet het niet? Wat kan een reden zijn om je naam niet te noemen?'

'Nou... Bijvoorbeeld van de schrik. Mensen reageren irrationeel onder onverwachte omstandigheden,' geef ik haar als antwoord.

'Dat kan.' Maaïke kijkt mij peinzend aan. Ik denk dat zij me niet echt ziet, voordat zij zegt, 'Trouwens, ook bikkelhard van je opa om een kruisje achter zijn naam te zetten. Dood verklaard door je vader. Waarom? Hoe groot moet je misdaad zijn?'

Ik schud mijn hoofd. 'Ik heb geen idee.' Ik wil nu geen voorbeelden naar boven halen waarin ik die onverzoenlijke hardheid van de Beitnagels ook weleens zelf heb ervaren. Misschien ook weleens bij mijzelf. Hoewel ik die graag zou willen ontkennen of bagatelliseren.

'Hebben je ouders geweten dat Fridus op die plek woonde? Die mevrouw Kornoelje maakte op jou niet de indruk armlastig te zijn, nee toch?'

'Nee, totaal niet. Zij lijkt me geen vrouw waar een ander zich verplicht om moet bekommeren. Mijn eerste indruk van haar, een keurige weduwe die nog goed bij de pinken is. Daar heb ik de hele reis ook over nagedacht, wat kan de bedoeling van dit

alles zijn? Die erfenis krijgen is niet vreemd, ik ben de enige Beitnagel nog. Die voorwaarde is raar. Mijn hypothese, Fridus regeert over zijn graf heen. Hij wil dat ik hem leer kennen via haar. Waarom? Wat wil hij mij vertellen...? Dat is wat ik vermoed.'

Maaïke knikt instemmend mee.

'Maar...? Waarom nam hij geen contact met je op? Waarom deed hij dat niet bij zijn leven? Als je in Nederland zoekt naar een Beitnagel is dat niet heel moeilijk. Ik had je zo gevonden.' Haar makkelijke vondst laat ik even buiten beschouwing in mijn antwoord aan haar.

'Ik weet het niet, dat heb ik me ook afgevraagd. In ieder geval, gokte Fridus dat zijn vriendin Elizabeth hem zou overleven. Wat denk jij?'

'Of Fridus wist voor zijn dood al zeker dat zij langer zou leven. Heeft hij zijn eigen dood geënceneerd? Euthanasie, misschien? Iets anders bedenk ik me nu, bij het leegruimen van haar kamer hebben wij niks gevonden. Jij toch ook niet? Geen brieven of een dagboek van je moeder. Trouwens..., ook geen foto's. Wist Fridus dat hij een kruisje achter zijn naam had staan? Was zijn schaamte zo groot, dat hij daarom geen contact met je zocht? Wanneer is Fridus daar gaan wonen? Wij weten helemaal niets van hem. Er komen alleen maar meer vragen bij me op.'

Ik weet zeker als wij in bed liggen, dat Maaïke voor het slapen gaan nog een keer alles de revue laat passeren. Niet omdat zij een zeurkous is, maar omdat zij precies is. Eerst alle opties wegen voordat zij een advies of haar mening geeft.

'Bij mij ook,' onderschrijf ik haar vaststelling. 'Hoe gaan we verder?' zeg ik.

'We kunnen dit onmogelijk op afstand regelen. Het

huis moet leeg en we gaan het te koop aanbieden. Of heb jij een ander idee?’

Zoals ik voorspelde, die avond in bed hoorde ik Maaïke fluisteren, ‘Johannes Berend, kan ik nog wat zeggen? Of slaap je al?’

‘Hmmm, breng ik moeizaam uit om haar de illusie te geven dat zij mij uit een beginnende slaap haalt. Zij hoeft niet te weten dat ik helemaal klaar lig om haar opties, haar vragen en haar conclusies met haar door te nemen. Ik houd me in dit spelletje graag van de domme.

‘Toe Jan, luister naar me.’

Gelijk krijg ik een por in mijn rug.

‘Dat jij nu kunt slapen? Onbegrijpelijk. Ik blijf maar denken aan wat je hebt verteld.’

‘Jij denkt te veel,’ kan ik nog op het randje van mijn bewustzijn uitbrengen.

‘Je weet het zeker? Fridus is geen onnatuurlijke dood gestorven?’

‘Zo heeft Liza het mij verteld,’ kort ik de naam Elizabeth hanteerbaar in en gaap uitbundig.

‘Die arme ziel. Dood worden gevonden. Buiten op het erf liggen. Stel je eens voor. Vreselijk. Wat ik je nog wil zeggen, voordat je helemaal slaapt. Ik heb nagedacht over een mogelijke oplossing; binnenkort beginnen de schoolvakanties. Als jij dat ook wilt? Dan kunnen we daar wonen om de boel te regelen.’

‘En dit jaar niet naar Frankrijk?’ Dreutel ik slaperig.

‘Dat lijkt me logisch,’ zegt Maaïke pinnig en draait zich met een smak om.